

Szervezési kérdések

Gyógyszerészet 17. 298—300. 1973.

A GYÓGYSZERÉSZKÉPZÉS ÉS -TOVÁBBKÉPZÉS NÉHÁNY KÉRDÉSE INTERJÚMÓDSZERREL VÉGZETT VIZSGÁLAT ALAPJÁN

II. RÉSZ. A VÁLASZOK ÉRTÉKELESE ÉS A BELŐLÜK LEVONT KÖVETKEZTETÉSEK

DR. ZALÁNYI SAMU ÉS BÖRCSÖK BODOR SÁROLTA

A tanulmány első részében a szerzők ismertették az interjú keretében 2 megye 50—50 gyógyszerésztárában dolgozó gyógyszerésztár-vezetőknek és beosztott gyógyszerészeknek feltett kérdéseket és a kapott válaszokat. Tanulmányuk itt közölt II. részében megkísérlik elemezni a kapott válaszokat a gyógyszerészképzés és -továbbképzés, nevezetesen a szakgyógyszerészképzés célszerű irányának kijelölése szempontjából. Rámutatnak arra, hogy az egyetemiől kikerült gyógyszerészeket a továbbképzéssel kapcsolatos kérdésekben nem szabad magukra hagyni annak érdekében, hogy szakmai ismereteik szempontjából — azok gyors avulását figyelembe véve — állandóan lépést tudjanak tartani a kor-ritmusával.

*

Tanulmányunk I. részében ismertetett elemzéseinket a gyógyszerészek élet- és munkakörülményeivel foglalkozó kutatásaink keretében, annak részeként végeztük.

A felmérés során két megye 100—100 gyógyszerészenek, az ország összes közforgalmú gyógyszerésztárában dolgozó gyógyszerészek 6%-ának volt lehetősége válaszaival munkánkat elősegíteni. Ez a reprezentáció statisztikailag megfelelő, azonban a gyógyszerészképzés távlati reformjának kidolgozása rendkívül nagy jelentőségű feladat, az alapos informálódás rendkívül fontos, ezért nem zárkoznánk el szélesebb körű, más témához nem kapcsolódó, önálló felvétel végzésétől és géppel való feldolgozásától sem. Ennek során több gyógyszerésznek nyílna alkalma véleménye, tapasztalatai közlésére — amennyiben a gyógyszerészek körében szokatlan interjúmódszert e célra megfelelőnek tartják a kollégák; érdeklődnek, szívükön viselik a gyógyszerészet és gyógyszerészképzés ügyét, és az újabb feltételtől több, más, lényegesebb információt remélhetnek az itt közölteknél. (Példaként említjük a Magyar Általános Orvosok Tudományos Egyesületének az összes falusi és körzeti orvos élet- és munkakörülményeit feldolgozó teljes körű vizsgálatát.)

Ha a gyakorló gyógyszerészeknél szerzett információk birtokában kísérjük meg az I. részben feltett kérdéseket megválaszolni, azt tapasztaljuk, hogy egy apró lépéssel közelebb jutottunk a problémák megoldásához.

Az oktatónak, aki egyben szervező is, kétszeresen feladata, hogy szakterületén figyelemmel kísérje a szakemberképzés és a szakember-szük-

séglet egyensúlyát. Magasabbról kell szemlélnie mind a múlt, mind a jövő oktatási problémáit (milyenek a gyógyszerészek elhelyezkedési lehetőségei; milyen igényeket támasztanak a munkahelyek velük szemben; milyen lehetőségeik vannak tapasztalatszerzésre, szellemi, erkölcsi, anyagi előbbrejutásra). Ezek figyelembevételével kell az oktatás irányát, mélységét és arányait kialakítani.

Az elmúlt 20 évben egyetemeinken 3700 gyógyszerészt képeztek ki [2]. A gyógyszerésztárák állami kezelésbe vételekor több mint 2500 gyógyszerész vállalt állást a szocialista gyógyszerellátás szervezetében [4], akiknek azóta több mint fele elérte a nyugdíjkorhatárt.

Jelenleg 3500 gyógyszerész dolgozik a közforgalmú gyógyszerésztár-hálózatban; a gyógyszerésztári központokban 300, egyéb intézményekben, intézeti gyógyszerésztárakban, kutatóintézetekben, egészségügyi igazgatásban stb. pedig 400 gyógyszerész vállalt munkát [3]. Láthatjuk tehát, hogy viszonylag kevés azoknak a száma, akik nem gyógyszerésztárakban helyezkedtek el.

A gyógyszerésztudományi karok tanterve közforgalmú és intézeti gyógyszerésztárban alkalmazandó gyógyszerészek képzését tekinti legfontosabb feladatának. A képzés magas színvonala azonban lehetővé teszi, hogy más területeken is (gyógyszeriparban stb.) eredményesen működjenek gyógyszerészek.

A következő 20 évben a gyógyszerésztárakban és más munkakörökben alkalmazott gyógyszerészek arányában előreláthatóan lényeges változás nem fog bekövetkezni. Ezért választottuk felmérésünk alanyait a gyógyszerészek túlnyomó többségét képező hálózati gyógyszerészek köréből.

Napjainkban 3500 gyógyszerész lát el 10,3 millió lakost. Egy közforgalmú gyógyszerésztárban dolgozó gyógyszerészre jutó több mint 3000 lakos kedvező arány, még akkor is, ha a 20 év alatt várható népesség-szaporulattal is számolunk.

Az arány természetesen országszerte nem egyenletes, ezen létszám szerinti túlképzéssel nem tudunk segíteni; esetleg a jövedelmi és lakásvizonyok kedvezőbbé tételével lehet az előnytelen helyi adottságokat kompenzálni.

A lakosság egészségi állapota javulni fog — az átlagéletkor nő, a gyógyszerellátás igénybevétele várhatóan lényegesen nem csökken, csak jellege, tartalma fog változni.

A gyógyszerésztári munka racionálisabb megszerzésével gyógyszerészi munkaerő-megtakarítás elérésére végeztek néhány kísérletet az elmúlt

években. Több közlemény is tárgyalta ezt a témát [5, 6], átfogó intézkedést azonban ebben az ügyben még nem foganatosítottak.

Az általunk végzett munkaerő-gazdálkodási felmérés adatai alapján úgy látszik, hogy a jobb munkaszervezéssel létszám-megtakarítást nem lehet elérni, mert a felszabaduló munkaidő a 44 órás munkahét bevezetésével a dolgozók pihenését és művelődését fogja szolgálni. A tudományos elemzés eredményeit főként a helyes munkaerő-elosztás megállapításához és ellenőrzéséhez tudjuk felhasználni, a távlati globális munkaerőmérleg tervei számjai nem módosulnak.

Létszámfejlesztés néhány fő mérlegfelügyelő, higiénikus stb. gyógyszerész státust nem számítva, főként az intézeti gyógyszer-tárak területén várható [8].

Az átlagos gyakorlati időt a két vizsgált megyében 16 évnek találtuk. Általánosítva ez azt jelentené, hogy 20 év alatt az összes, jelenleg gyakorlatot folytató gyógyszerész a nyugdíj korhatár elérése miatt pótlásra szorulna. Az átlagot növeli az, hogy jelentős azoknak a gyógyszerészeknek a száma, akik a nyugdíj jogosultság elérése után is tovább dolgoznak, és most még az idősebb korosztály körében viszonylag több a férfi, akiknek a nyugdíjkorhatára egyébként is magasabb.

Ha az itt említett körülményeket mérlegeljük, megállapíthatjuk, hogy a képzés utóbbi években kialakult üteme (225 gyógyszerész évenként, 20 év alatt 4500 fő) megfelelően biztosítja a státusz fejlesztésből és a nyugdíjazás folytán adódó létszámszükséglet folyamatos kielégítését.

Az egyetemi képzés tartalmával a gyógyszerészek elégedettek, munkakörük ellátásához megfelelő alapképzettséget nyerneik általa. Egyes tantárgyak tekintetében bővíteni, illetve szűkíteni javasolják az oktatás terjedelmét.

A gyógyszerészet és a gyógyszerészképzés jövője a köztük levő szoros összefüggés és kölcsönhatás következtében nem választható szét.

A gyógyszerészi munka, különösen a nagyobb forgalmú gyógyszer-tárakban, bizonyos szakosodást igényel, illetve tesz lehetővé. A gyógyszerészi feladatokon belül egyeseknek nagyobb lehetőségük van azonos munkakörben többet dolgozni és ezáltal az adott részfeladat tekintetében nagyobb tapasztalatra, gyakorlatra szert tenni (pl.: analitikus-belső ellenőr, mérlegfelügyelő gyógyszerész stb.). Ugyanakkor az említett feladatok ellátása az átlagnál alaposabb képzettséget igényel az ott tevékenykedő gyógyszerésztől. A gyógyszerészek a speciális feladatok ellátására kezdetben önképzés, formán, majd később szervezett továbbképzés formájában készültek fel.

A szakgyógyszerészképzés esetleg új szempontokkal gazdagítja a gyógyszerészképzés számszerűsége iránti igényeket. A szakosított képzésben részesült gyógyszerészek ugyanis alkalmasak más, gyógyszeresekkel, vegyszerekkel kapcsolatos munkakörök ellátására is, és amennyiben más munkakörben előnyösebb feltételek mellett lehet elhelyezkedni, mint a gyógyszer-tárakban, számítani kell ezek elszívó hatására.

Grósz Emiltől, a hazai orvostovábbképzés egyik úttörőjétől származik a megállapítás, hogy ha egy orvos 5 évig nem képezi magát, akkor lemaradását csak megfeszített munkával tudja pótolni. 15 év után a lemaradás irreverzibilis.

A gyógyszerészek továbbképzését az Orvostovábbképző Intézet szervezi: évenként több mint 500 gyógyszerészt részesít továbbképzésben. Ha minden gyógyszerész részt kíván venni a tanfolyamok valamelyikén, 7—8 évben egyszer kerülhet rá a sor. Ez a gyakoriság — ha önképzéssel nem párosul — nagyon kevés.

A gyógyszer-tári központok évenként bekérik a gyógyszer-táraktól a továbbképzésre vonatkozó igényeket, ezt azonban munkaerő-gazdálkodási gondok miatt akkor sem lehetne maradéktalanul kielégíteni, ha az OTKI valamennyi jelentkezőt fogadni tudná.

A szervezett továbbképzések számában robbanásszerű változás nem várható, ezért a továbbképzés más módszerei, eszközei kidolgozásának kell nagyobb figyelmet szentelnünk. Továbbképzésre alkalmas szakkönyveket nagyobb mennyiségben kellene kiadni és vásárolni a gyógyszer-tárak részére.

A legfontosabb tennivaló megyénként felmérést végezni a gyógyszerészek továbbképzésének helyzetéről és részletes továbbképzési tervet készíteni. Ennek alapján megyénként is lehetne továbbképzéseket szervezni, melynek költségei a gyógyszer-tári központokat nem terhelnék túlságosan. A konferenciás forma alkalmazása esetén helyettesítési probléma sem merülne fel és azok a gyógyszerészek is részesülnének továbbképzésben, akiket családi körülményeik akadályoznak hosszabb, bentlakásos tanfolyam igénybevételeben.

A korábbiakban közölt adatok felhívják a figyelmet arra, hogy a gyógyszerészeket továbbképzésükkel kapcsolatos kérdésekben nem szabad magukra hagyni, mivel saját bevallásuk szerint csak 29% (1969-ben) tanul valamit, 57% tervez a közeljövőben valamilyen stúdiumot, és amit tanulnak, annak csak tört része utal szakmai jellegű érdeklődésre. Nem volna helyes, hogy a gyógyszerészek szakmai ismereteik avulása miatt elmaradjanak korunk ritmusától. Ezért szívesen működünk együtt mindazokkal, akik a kérdésben mint irányítók, oktatók érintettek, vagy egyébként érdeklődnek, javaslataik vannak az elhangzottakkal kapcsolatban.

IRODALOM

1. Az MSZMP X. Kongresszusa, Határozatok: 188. old. Kossuth Kiadó Budapest 1970.
2. Népegészségügy 1960—1970. augusztus. Statisztikai adatok Magyarország egészségügyi helyzetéről.
3. Népegészségügy 1970. augusztus. Statisztikai adatok Magyarország egészségügyi helyzetéről.
4. A gyógyszerellátás, a gyógyszerészet helyzete és a gyógyszer-tári dolgozók élet- és munkakörülményei. Tájékoztató Kiadó, Budapest (1963).
5. Id. mű (3), 49. old.
6. *Dr. Küttel*. Gyógyszerészet 1968. 11. sz. 422—424. old.
7. *Váradiné és mtsai*. Gyógyszerészet 7, 254—264, 1969.
8. Magyar Statisztikai Zsebkönyv. Statisztikai Kiadó Vállalat Budapest (1971).
9. *Bertalan P.*: Az intézeti gyógyszerellátás néhány szervezési kérdése. Kézirat (1970) (Doktori disszertáció).

Ш. Залани, Ш. Бёрчөк-Бодор: Рассмотрение некоторых вопросов обучения и усовершенствования фармацевтов на основании исследования, проведенного методом интервью II-ая часть. Оценка ответов и выводы из них

В первой части работы авторы излагали в рамках интервью вопросы, заданные и руководителям аптек и аптекарям по 50-ти аптек двух комитатов страны и полученные на них ответы. В публикуемой здесь II-ой части работы, авторы пытаются анализировать полученные ответы относительно обучения и усовершенствования фармацевтов, в частности с точки зрения замечания целесообразного обучения фармацевтов-специалистов. Опрошенные указывают на то, что окончивших университет фармацевтов нельзя предоставлять сами себе в отношении повышения квалификации, чтобы они — учитывая быстрое устаревание своих знаний, не отставали от развития своей эпохи.

Dr. S. Zalányi and S. Böicsök-Bodor: Some problems of pharmaceutical education and postgraduate training on the base of an investigation performed by the interview method. Part II. Evaluation of the answers and conclusions

In Part I of the paper the interview scheme and the answers of 50 pharmacists of each of 2 counties were presented. In the present, Part II, of the paper the

(Szegedi Orvostudományi Egyetem Egészségügyi Szervezési Intézete, Szeged, Dóm tér 10.)

Érkezett: 1971. VII. 18

Gyógyszerészet 17. 300—303. 1973.

GONDOLATOK A GYÓGYSZERTÁRI ASSZISZTENSEK TECHNOLÓGIAI OKTATÁSÁNAK FELADATAIRÓL

OLÁH IMRE

A szerző a gyógyszerértári asszisztens képzés középponti tantárgyának a gyógyszerészeti technológiát tekinti, és a tárgy fontosságára való tekintettel javaslatokat ad az EüM által kiadott tematika keretein belül, hogy miként, mit és milyen mélységben oktassa a tárgyat a szakelőadó. Elemzi az oktatással szemben támasztott követelményeket annak tükrében, hogy a szakma mit vár el a végzett hallgatóktól.

*

A gyógyszerértári asszisztens oktatás közel három évtizedes történetét Végh [1] foglalta össze, rámutatva az oktatás szintjére, irányelveire. Háromféle oktatás folyt asszisztensvonalon az elmúlt negyed században:

- 1948-tól laboránsképző tanfolyam;
- 1954-től gyógyszerész-technikus képzés, és
- 1961-től gyógyszerértári asszisztens képzés.

Az oktatás szintjét alapvetően meghatározta az, hogy az első kettőből nyolc általános iskola, míg a harmadik esetben érettségi volt az az alap, melyre a szakmai tananyag épülhetett

Ma az oktatás 21 helyen folyik: megyeszékhelyeken, továbbá Budapesten és Sopronban. Az utóbbi kettő munkaviszony nélküli, 1½ éves időtartamú, míg a me-

answers are analysed with special respect to pharmaceutical basic education and specialized postgraduate training. Since the subject matter of both the basic study and the postgraduate training is in continuous development, the continuous refreshment of the professional knowledge should not be abandoned to individual initiative, but should be officially organized

Dr. S. Zalányi—S. Böicsök-Bodor: Einige Fragen der Apotheker-Ausbildung und Weiterbildung aufgrund einer Ermittlung mit Hilfe der Interview-Methode

II. Teil. Auswertung der Antworten und die aus diesen gezogenen Rückschlüsse

Im ersten Teil des Aufsatzes wurden die im Rahmen eines Interviews an 50—50 angestellte und leitende Apotheker von 2 Komitaten gerichteten Fragen und die von ihnen erhaltenen Antworten bekanntgegeben. Im vorliegenden zweiten Teil wird versucht die erhaltenen Fragen hinsichtlich der Ausgestaltung der Richtung der Fachapotheker-Ausbildung zu analysieren

Es wird darauf hingewiesen, dass es unrichtig sei die frisch diplomierten Pharmazeuten bei der Fortbildung allein zu lassen; in Betracht der raschen Obsoleszenz der Kenntnisse soll zum Ziel gesetzt werden, dass auch sie dem Fortschritt der Zeit standhalten können.

gyesékhelyeken folyó oktatás munka melletti és 2 éves heti 36 órás gyógyszerértári és 12 órás tanfolyami oktatással. A szaktárgyak oktatását az elméleti tudományokban jártas gyógyszerész kollégák végzik. Mindkét típusú tanfolyamot képesítő vizsga zárja, amelynek során gyógyszer-technológiából, gyógyszerhatástanból, gyógyszerértári ügyvitelből kell a jelöltnek vizsgát tennie. A vizsgatárgyak megfelelnek a gyógyszerértári asszisztensi feladatok hármasságának:

- technológiai;
- gyógyszerkiadási (expediációs);
- ügyviteli-gyógyszergazdálkodási.

A képzés tematikáját az Egészségügyi Minisztérium adja ki és gondoskodik a tankönyvek rendelkezésre bocsátásáról. A két funkció között azonban az idők folyamán ellentmondás alakult ki, ami ma is dominál ezen a területen. Ez azonban nem hiba, hanem a fejlődés velejárója. A tematika hamarabb tud igazodni a korszerű követelményekhez, és sok esetben — a gyógyszerészeti tudományok forradalmi átalakulása és fejlődése folytán — messze megelőzi a tankönyvbocsátást. Az 1965-ben megjelent Gyógyszer-technológia [3] a Ph. Hg. V. korszerű követelményeinek megfelelt; a közben megjelent Ph. Hg. VI. alapvetően módosította a megtanulandó anyagot, ezért 1971-ben, ill. 1972-ben új tankönyveket kellett kiadni.